

EUROOPA KOHTU OTSUS

5. mai 1998*

Põllumajandus – Loomade tervishoid – Erakorralised kaitsemeetmed veiste spongioosse entsefalopaatia suhtes – Hullu lehma tõbi

Kohtuasjas C-180/96,

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindaja: Treasury Solicitor's Department'i ametnik Lindsey Nicoll, keda abistas Sir Nicholas Lyell, QC, Paul Lasok, QC, ja *barrister* David Anderson, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, Ühendkuningriigi suursaatkond, 14 boulevard Roosevelt,

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: peaõigusnõunik Dierk Booß ja õigustalituse ametnik James Macdonald Flett, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o õigustalituse ametnik Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kostja,

keda toetab:

Euroopa Liidu Nõukogu, esindaja: õigusnõunik Arthur Brautigam ja õigusnõunik Moyra Sims, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, c/o Euroopa Investeerimispanka õigusesakonna peadirektor Alessandro Morbilli, 100 boulevard Konrad Adenauer,

menetlusse astuja,

mille esemeks on nõue tühistada komisjoni 27. märtsi 1996. aasta otsus 96/239/EÜ erakorraliste kaitsemeetmete kohta veiste spongioosse entsefalopaatia suhtes (EÜT 1996, L 78, lk 47) ja teatavad teised komisjoni aktid,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president G. C. Rodríguez Iglesias, kodade esimehed C. Gulmann, H. Ragnemalm, M. Wathelet ja R. Schintgen, kohtunikud G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann ja L. Sevón (ettekandja),

kohtujurist: G. Tesauro,

kohtusekretär: ametnik L. Hewlett,

arvestades kohtuistungit ettekannet,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

olles 2. juuli 1997. aasta kohtuistungil ära kuulunud poolte suulised argumendid,
olles 30. septembri 1997. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Ühendkuningriik esitas EÜ asutamislepingu artikli 173 alusel hagiavalduse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 24. mail 1996, ning palus tühistada komisjoni 27. märtsi 1996. aasta otsus 96/239/EÜ erakorraliste kaitsemeetmete kohta veiste spongioosse entsefalopaatia suhtes (EÜT 1996, L 78, lk 47, edaspidi „vaidlustatud otsus”) ja teatavad teised komisjoni aktid.
- 2 Sama kuupäeva eraldi dokumendiga taotles Ühendkuningriik ka vaidlustatud otsuse ja/või teatavate ajutiste meetmete rakendamise peatamist. See hagiavaldus tunnistati Euroopa Kohtu 12. juuli 1996. aasta määrusega kohtuasjas C-180/96 R: Ühendkuningriik vs. komisjon (EKL 1996, lk I-3903) vastuvõetamatuks.
- 3 Euroopa Kohtu presidendi 12. septembri 1996. aasta määrusega lubati nõukogul astuda menetlusse komisjoni seisukohtade toetuseks.
- 4 Euroopa Kohtule esitatud dokumentide kohaselt avastati veiste spongioosne entsefalopaatia (edaspidi „BSE”) ehk hullu lehma tõbi Ühendkuningriigis esimest korda 1986. aastal. BSE kuulub transmissiivsete spongioossete entsefalopaatiate haiguste rühma, mida iseloomustab aju kärbumine ja mikroskoopilisel analüüsil nähtav närvirakkude käsnyas kahjustus. Need haigused võivad mõjutada nii inimesi (kuru-tõbi Uus-Guineas ja Creutzfeldt-Jakobi haigus, mis mõjutab üldjuhul vanemaid inimesi) kui ka mitmeid loomaliike, sh kariloomi, lambaid (skreipi), kodukasse ja tehistingimustes peetavaid naaritsaid.
- 5 BSE on tõenäoliselt tekkinud muutuste tõttu veiste sööda tootmisprotsessis, mille tulemusena sisaldab see sööt skreipit põdenud lammaste rümpadest saadud valke. Haigusel on mitme aasta pikkune peiteaeg ja peiteajal ei ole võimalik haigust elusloomadel tuvastada.
- 6 BSE vastu võitlemiseks on Ühendkuningriik alates 1988. aasta juulist vastu võtnud mitmeid meetmeid, sh keelanud müüa mäletsejaliste söötasid, mis sisaldavad mäletsejalistelt saadud valke, ning teiseks keelanud loomakasvatajatel anda mäletsejalistele sellist sööta („Ruminant Feed Ban”, kuulub Bovine Spongiform Encephalopathy Orderi (1988, SI 1988/1039) koosseisu, hiljem muudetud). Et haiguse arvatav põhjus oli nakatunud sööda manustamine, uskusid teadlased, et sellise keeluga hoitakse ära uued haigusjuhud pärast keelu jõustumist sündinud loomadel.
- 7 Ühendkuningriik on võtnud ka mitmeid meetmeid selleks, et vähendada ohtu inimeste tervisele, sh keelanud teatud oletatavasti nakkust kandva veiseliharupsi müügi või kasutamise (Bovine Offal (Prohibition) Regulations 1989, SI 1989/2061, hiljem muudetud). Keelatud osade hulka kuuluvad eelkõige pea ja seljaaju.
- 8 Ka komisjon on vastu võtnud mitmed otsused, mis puudutavad BSEd Ühendkuningriigis, sh komisjoni 9. aprilli 1990. aasta otsus 90/200/EMÜ, millega kehtestatakse seoses BSEga täiendavad nõuded teatud kudede ja organite suhtes (EÜT 1990, L 105, lk 24), asendatud komisjoni 27. juuli 1994. aasta otsusega 94/474/EÜ, milles käsitletakse teatavaid veiste

spongioosse entsefalopaatia suhtes rakendatavaid kaitsemeetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks otsused 89/469/EMÜ ja 90/200/EMÜ (EÜT 1994, L 194, lk 96) ja mida omakorda on muudetud komisjoni 18. juuli 1995. aasta otsusega 95/287/EÜ (EÜT 1995, L 181, lk 40). Need meetmed puudutavad veiselihast selliste kudede eemaldamist, mis võivad tõenäoliselt sisaldada nakkustekitajat, ja ka mäletsejaliste toitmist. Lisaks kehtestati komisjoni 14. mai 1992. aasta otsusega 92/290/EMÜ teatavate kaitsemeetmete kohta, mida rakendatakse Ühendkuningriigis veiste embrüote suhtes seoses veiste spongioosse entsefalopaatia (EÜT 1992, L 152, lk 37), väga ranged nõuded embrüote ekspordile.

- 9 Spongiform Encephalopathy Advisory Committee (edaspidi „SEAC”), mis on Ühendkuningriigi valitsust BSE alal nõustav sõltumatu teadusorganisatsioon, avalikustas 20. märtsil 1996 ametliku teadaande, mille kohaselt oli kümnel enam kui 42 aasta vanusel isikul diagnoositud Creutzfeldt-Jacobi tõve teisend. Teadaandes oli öeldud järgmist: „Kuigi puuduvad otsesed tõendid otsese seose kohta, on praeguste andmete kohaselt ja usaldusväärsete alternatiivide puudumisel kõige tõenäolisem seletus see, et nendel juhtumitel [oli] seos kokkupuudetega BSEga enne teatud veiseliharupsi keelu kehtestamist 1989. aastal. See valmistab suurt muret.”
- 10 Samas dokumendis rõhutas SEAC, et rahvatervise kaitsmiseks juba võetud meetmete nõuetekohane jõustamine on hädavajalik, ning soovitas teostada pidevat järelevalvet, et tagada seljaaju täielik eemaldamine. Samuti pakkus SEAC välja nõude, et enam kui 30 kuu vanuste veiste rümbad konditustataks heakskiidetud ettevõtetes Meat Hygiene Service’i (liha hügieenilisuse tagamise talituse) järelevalve all ja trimmingud liigitataks teatud veiseliharupsina, samuti et keelataks imetajatelt saadud liha- ja kondijahu kasutamine kõigi koduloomade söötades.
- 11 Samal päeval võttis Ühendkuningriigi põllumajandus-, kalandus- ja toiduminister vastu otsuse esiteks keelata imetajatelt saadud liha- ja kondijahu müümine ja tarnimine, samuti selle kasutamine kariloomade, sh kodulindude, hobuste ja kalade söötades, ning teiseks keelata enam kui 30 kuu vanuste veiste liha müük inimtoiduks.
- 12 Samal ajal kehtestas hulk liikmesriike ja kolmandaid riike meetmed, millega keelati veiste ja veiseliha import Ühendkuningriigist ja teatud kolmandate riikide meetmete puhul ka kogu Euroopa Liidust.
- 13 Ühenduse veterinaaria teaduskomitee leidis 22. märtsil 1996, et olemasolevate andmete põhjal ei ole võimalik tõendada BSE kandumist inimesele. Arvestades siiski selle riski võimalikkust, soovitas teaduskomitee, et Ühendkuningriigi poolt seoses üle 30 kuu vanuste veiste rümpade konditustamisega heakskiidetud ettevõtetes võetud meetmeid ühendusesisese kaubanduse suhtes siiski rakendataks ning et komisjon võtaks vajalikud meetmed liha- ja kondijahu loomasöödas kasutamise keelamise kohta. Samuti leidis teaduskomitee, et välistada tuleb seljaajukudede igasugune kokkupuude rasva, kontide ja lihaga, sest vastasel juhul tuleks rümpa käsitada teatud veiseliharupsina. Lõpetuseks soovitas teaduskomitee, et BSE inimestele ülekandumise võimalust tuleks edasi uurida. Sellele arvamusele oli lisatud ühe teaduskomitee liikme järgmine avaldus: „Üksnes üheksast karjast saadud materjali hindamisel tuginevate puudulike teadusandmete põhjal ei saa me tõepoolest olla kindlad, et kariloomade lihaskude ei kujuta endast BSE nakkuse ülekandumise ohtu.”
- 14 24. märtsil 1996. aastal kinnitas SEAC oma varasemaid soovitusi: et rümbad konditustataks litsentsitud tehastes; et trimminguid, mis sisaldavad närvi- ja lümfikudesid,

selgroogu ja pead (v.a keel, tingimusel, et see eemaldatakse nakatumist vältides), käsitataks teatud veiseliharupsina; ja et imetajatelt saadud liha- ja kondijahu kasutamine oleks keelatud mäletsejaliste või põllumajandusloomade (sh kalade ja hobuste) söödas ja isegi väetisena maal, kuhu mäletsejalised pääsevad. SEAC rõhutas aga, et tal ei ole võimalik kinnitada, kas BSE ja Creutzfeldt-Jakobi haiguse hiljuti tuvastatud teisendi vahel on põhjuslik seos või mitte, ning et see küsimus vajab veel teaduslikku uurimist.

15 Komisjon võttis 27. märtsil 1996. aastal vastu vaidlustatud otsuse, mis põhineb EÜ asutamislepingul, nõukogu 26. juuni 1990. aasta direktiivil 90/425/EMÜ, milles käsitletakse ühendusesiseses kaubanduses teatavate elusloomade ja toodete suhtes seoses siseturu väljakujundamisega kohaldatavaid veterinaar- ja zootehnilisi kontrolle (EÜT 1990, L 224, lk 29, ELT eriväljaanne 03/01, lk 138), muudetud nõukogu 17. detsembri 1992. aasta direktiiviga 92/118/EMÜ, millega sätestatakse selliste toodete ühendusesisest kaubandust ja ühendusse importimist reguleerivad loomade ja inimeste tervishoiunõuded, mille suhtes ei kohaldata direktiivi 89/662/EMÜ A lisa I peatükis ja patogeenide puhul direktiivis 90/425/EMÜ osutatud ühenduse erieeskirjades sätestatud nõudeid (EÜT 1993, L 62, lk 49, ELT eriväljaanne 3/14, lk 51), eriti selle artikli 10 lõike 4 nõudeid, ja nõukogu 11. detsembri 1989. aasta direktiivil 89/662/EMÜ veterinaarkontrollide kohta ühendusesiseses kaubanduses seoses siseturu väljakujundamisega (EÜT 1989, L 395, lk 13, ELT eriväljaanne 03/09, lk 214), eriti selle artiklit 9.

16 Direktiivi 90/425 artikli 10 lõike 1 esimeses lõigus ja lõikes 4 on ette nähtud:

„1. Iga liikmesriik teavitab kohe teisi liikmesriike ja komisjoni lisaks direktiivis 82/894/EMÜ osutatud haiguspuhangutele oma territooriumil kõikidest zoonoosidest, haiguste puhangutest või muudest põhjustest, mis ohustavad tõenäoliselt tõsiselt loomade või inimeste tervist.

[...]

4. Komisjon vaatab kõikidel juhtudel olukorra võimalikult kiiresti läbi alalises veterinaarkomitees. Komisjon võtab vajalikud meetmed artiklis 17 ettenähtud korras artiklis 1 osutatud loomade ja toodete puhul ja kui olukord seda nõuab, nendest loomadest saadud toodete puhul. Komisjon jälgib olukorda ning sama korda järgides muudab võetud otsuseid või tunnistab need kehtetuks sõltuvalt olukorra arengust.”

17 Direktiivi 90/425 artikkel 1 osutab A lisa loetletud direktiividega hõlmatud elusloomadele ja toodetele ning artikli 21 esimeses lõigus nimetatutele, s.t selle direktiivi B lisa loetletud toodetele.

18 Direktiivi 89/662 artikli 9 lõike 1 esimeses lõigus ja artikli 9 lõikes 4 on sätestatud:

„1. Iga liikmesriik teatab viivitamata teistele liikmesriikidele ja komisjonile zoonooside, haiguste puhangutest või muudest põhjustest oma territooriumil, mis võivad tõenäoliselt tõsiselt ohustada loomade või inimeste tervist ja mis ei ole direktiivis 82/894/EMÜ osutatud haiguste puhangud.

[...]

4. Komisjon vaatab kõikidel juhtudel olukorra võimalikult kiiresti läbi alalises veterinaarkomitees. Komisjon võtab vajalikud meetmed artiklis 17 ettenähtud korras artiklis 1 osutatud toodete kohta ja kui olukord seda nõuab, lähtetoodete või nendest

toodetest saadud toodete kohta. Komisjon jälgib olukorda ning sama korda järgides muudab võetud otsuseid või tunnistab need kehtetuks sõltuvalt olukorra arengust.”

19 Direktiivi 89/662 artikkel 1 osutab A lisa loetletud direktiividega hõlmatud loomsetele saadustele ja artiklis 14 nimetatutele, s.t selle direktiivi B lisa loetletud toodetele.

20 Vaidlustatud otsuse preambulis viidatakse uue teadusliku teabe avaldamisele, Ühendkuningriigi valitsuse võetud lisameetmetest teatamisele (enam kui 30 kuu vanuste veiste rümpade konditustamine heakskiidetud ettevõtetes Meat Hygiene Service'i järelevalve all, trimmingute liigitamine teatud veiseliharupsina ja keeld kasutada imetajatelt saadud liha- ja kondijahu kõigi koduloomade söötades), eri liikmesriikide vastuvõetud impordikeelu meetmetele ja veterinaaria teaduskomitee arvamusele. Viies, kuues ja seitsmes põhjendus on järgmised:

„sellistel asjaoludel ei ole võimalik anda lõplikku seisukohta BSE ülekandumise kohta inimestele; ülekandumise riski ei saa välistada; eelmainitud tulenev ebakindlus on tekitanud tarbijates tõsist muret; antud asjaoludel ja erakorralise meetmena tuleks ajutiselt keelata kõikide Ühendkuningriigist pärit veiste ning veise- ja vasikaliha või nendest saadud toodete vedu teistesse liikmesriikidesse; kaubandushäirete vältimiseks tuleks sama keeldu kohaldada ka ekspordimisel kolmandatesse riikidesse;

komisjon viib lähinädalatel Ühendkuningriigis läbi ühenduse kontrolli, et hinnata võetud meetmete kohaldamist; uue teabe olulisust ja võetavaid meetmeid tuleb põhjalikult teaduslikult uurida;

käesolev otsus tuleks pärast kõigi ülalnimetatud aspektide uurimist uuesti läbi vaadata.”
[Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

21 Vaidlustatud otsuse artiklis 1 on sätestatud:

„Kuni olukorra üldise uurimiseni ning olenemata ühenduse sätetest, mis on vastu võetud kaitseks BSE vastu, tagab Ühendkuningriik, et tema territooriumilt ei lähetata teistesse liikmesriikidesse ega kolmandatesse riikidesse järgmist:

– elusaid veiseid, nende spermat ega embrüoid,

– Ühendkuningriigis tapetud veiste liha,

– Ühendkuningriigis tapetud veistest saadud tooteid, mis võivad sattuda inimeste või loomade toiduahelasse, ja materjale, mis on ette nähtud kasutamiseks kosmeetika- või farmaatsiatoodetes või ravivahendites,

– imetajatelt saadud liha- ja kondijahu.”

22 Vaidlustatud otsuse artikli 3 alusel peab Ühendkuningriik saatma komisjonile iga kahe nädala tagant aruande BSE vastu võetud kaitsemeetmete rakendamise kohta ning artikli 4 alusel kutsutakse Ühendkuningriiki üles „esitama täiendavaid ettepanekuid BSE kontrolli alla saamiseks Ühendkuningriigis”.

23 Ühendkuningriik palub eeskätt tühistada komisjoni vaidlusalune otsus ja teise võimalusena tühistada selle otsuse artikkel 1, niivõrd, kui seda kohaldatakse: a) elusveiste suhtes, kelle eksport Ühendkuningriigist on lubatud otsusega 94/474; ja/või b) elusveiste sperma ja/või embrüote suhtes; ja/või c) vähem kui 30 kuu vanuste Ühendkuningriigis tapetud veiste liha suhtes või nende veiste liha suhtes, kelle puhul on tõendatud päritolu karjast, kus ei ole esinenud BSE juhtumeid, ning kes ei ole puutunud kokku BSE-tekitajaga nakatunud sööda tegeliku või võimaliku allikaga; ja/või d) Ühendkuningriigis

tapetud veistest saadud toodete suhtes, mis võivad sattuda loomade või inimeste toiduahelasse, ning ravivahendites ja kosmeetika- või farmaatsiatoodetes kasutatavate materjalide suhtes; ja/või e) želatiini ja/või sulatatud rasva suhtes; ja/või f) kolmandatesse riikidesse ekspordimise suhtes (v.a vajaduse korral siis, kui on tõeline kaubandushäirete oht). Samuti palub Ühendkuningriik tühistada kõik teised vaidlustatud aktid ja kohustada komisjoni hüvitama kohtukulud.

- 24 Komisjon ja nõukogu paluvad jätta hagi rahuldamata ja kohustada Ühendkuningriiki hüvitama kohtukulud.

Hagiavalduse vastuvõetavus „teiste vaidlustatud aktide” osas

- 25 Ühendkuningriik ei palu tühistada mitte ainult vaidlustatud otsust, vaid ka mitmed komisjoni seisukohavõttud, nimelt komisjoni 10. aprilli 1996. aasta teade selle kohta, et komisjon ei kavatse keeldu tühistada, volinik Fischleri 13. aprilli 1996. aasta avaldus, milles ta ütles, et ekspordikeelu tühistamine sõltub sellest, „kui ruttu Ühendkuningriik suudab kehtestada meetmed tagamaks, et BSEsse nakatuda võinud kari kõrvaldataks toiduahelast”, ja komisjoni 8. mai 1996. aasta teade ettepaneku kohta tühistada teatavate toodete puhul ekspordikeeld, mis vihjas sellele, et ülejäänud toodete puhul keeldu ei tühistata. Ühendkuningriigi sõnul on need seisukohavõttud asutamislepingu artikli 173 kohase menetlusega vaidlustatavad, sest kujutavad endast komisjonipoolset direktiivide 90/425 ja 89/662 kohaste tegelike või väidetavate volituste teostamist või on selle ilminguks. Veelgi enam, olukorras, kus komisjonil on jätkuv kohustus järelevalvet teostada, kujutavad sellised seisukohavõttud endast õigusakte, mida on võimalik asutamislepingu artikli 173 alusel vaidlustada, sest nad mitte üksnes ei kinnita varem tehtud otsust, vaid on komisjoni poolt tema volituste teostamisel vastuvõetud eraldiseisvad aktid, millel on antud olukorrast mõjutatud isiku seisukohast õiguslikud tagajärjed.
- 26 Komisjon aga leiab, et kõnealused seisukohavõttud ei kujuta endast vaidlustatavaid õigusakte asutamislepingu artikli 173 tähenduses, sest neil ei ole õiguslikke tagajärgi olukorrale Ühendkuningriigis. Kui Ühendkuningriik leiab mingil ajal, et tuvastatud asjaolud panevad komisjonile kohustuse tegutseda, on Ühendkuningriigil võimalik algatada asutamislepingu artiklis 175 kehtestatud menetluse alusel hagi.
- 27 Kohtupraktika näeb ette, et selleks, et nõukogu või komisjoni akti suhtes saaks algatada tühistamishagi, peab selle eesmärk olema õiguslike tagajärgede tekitamine (otsus kohtuasjas 114/86: Ühendkuningriik vs. komisjon, EKL 1988, lk 5289, punkt 12).
- 28 Antud juhul ei ole komisjoni akti puhul tegemist sellise olukorraga, sest see peegeldab komisjoni või ühe selle talituse kavatsust järgida mingit konkreetset käitumisviisi (eespool viidatud kohtuotsus Ühendkuningriik vs. komisjon, punkt 13) või kinnitab pelgalt varasemat akti selliselt, et kinnitava akti tühistamine tuleneks eelmise akti tühistamisest (otsus kohtuasjas 26/76: Metro vs. komisjon, EKL 1977, lk 1875, punkt 4).
- 29 Komisjoni seisukohavõttud, mille vastu Ühendkuningriigi hagi on suunatud, on pelgalt kavatsusi väljendavad avaldused, millel ei ole mingeid õiguslikke tagajärgi ja mis peale selle peegeldasid vaid kavatsust vaidlustatud otsust kinnitada.
- 30 Sellest tuleneb, et Ühendkuningriigi hagi ei ole vastuvõetav selles osas, mis puudutab komisjoni 10. aprilli, 13. aprilli ja 8. mai 1996. aasta seisukohavõtte.

Põhiküsimus

31 Ühendkuningriik on esitanud vaidlustatud otsuse tühistamise nõude toetuseks mitmeid väiteid. Esimeses kolmes väites viidatakse esiteks sellele, et komisjon ei ole järginud tema volitustele direktiividega 90/425 ja 89/662 pandud piiranguid, teiseks kaupade vaba liikumise põhimõtte eiramisele ja kolmandaks võimu kuritarvitamisele. Oma neljanda väitega osutab Ühendkuningriik sellele, et komisjon ei ole ära märkinud vaidlustatud otsuse põhjusi. Viienda väitega viitab Ühendkuningriik proportsionaalsuse põhimõtte rikkumisele, kuuendaga EÜ asutamislepingu artikli 6 ja artikli 40 lõike 3 rikkumisele ning seitsmendaga asutamislepingu artikli 39 lõike 1 rikkumisele. Kaheksanda väitega osutab ta sellele, et vaidlustatud otsuse artikli 1 kolmas taane on puudulik, eelkõige seetõttu, et sellega ei austata õiguskindluse põhimõtet. Üheksas väide osutab sellele, et direktiivid 90/425 ja 89/662 on ebaseaduslikud, sest tuginevad ebasobivale õiguslikule alusele, s.t EÜ asutamislepingu artiklile 43.

Esimesed kolm väidet, mille kohaselt ei ole järgitud tingimusi, mis reguleerivad komisjoni volituste teostamist, rikutakse kaupade vaba liikumise põhimõtet ja kuritarvitatakse võimu

32 Ühendkuningriik eitab, nagu oleks aset leidnud mingeid direktiivi 90/425 artikli 10 lõike 1 ja direktiivi 89/662 artikli 9 lõike 1 tähenduses zoonooside, haiguste puhanguid või muid põhjuseid, mis ohustavad tõenäoliselt tõsiselt loomade või inimeste tervist, mis annavad komisjonile õiguse võtta vaidlustatud otsus vastu kaitsemeetmena kooskõlas vastavalt artikli 10 lõikega 4 ja artikli 9 lõikega 4. Ühendkuningriigi valitsuse sõnul esines BSEd mitu aastat enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist ning selle suhtes olid nii Ühendkuningriik kui ka komisjon juba meetmeid võtnud. Samuti ei olnud vaidlustatud otsus põhjendatud mingi teabega, mis oleks viidanud sellele, et BSE suhtes juba võetud meetmed oleksid olnud ebatõhusad, või teabega, mis oleks osutanud varem arvesse võtmata jäetud ohule (sest varem võetud meetmed põhinesid eeldusel, et BSE puhul on tegemist zoonoosiga). Arvamus, et BSE võib ühelt loomalt teisele kanduda, põhines üksnes oletusel. Oht inimeste tervisele (kui seda üldse on) ei põhjendanud vaidlustatud otsuse vastuvõtmist, sest see oli juba võetud meetmeid arvesse võttes ebaoluline või seotud ajaga, mis eelnes BSE kontrolli alla saamiseks võetud meetmetele.

33 Ühendkuningriik väidab, et kuna komisjonile direktiividega 90/425 ja 89/662 antud volitusi tuleb teostada eelkõige siseturu loomist ja säilitamist silmas pidades, ei ole komisjonil õigust eksporti kolmandatesse riikidesse keelata. Toodete reimpordi ohu kohta väidab Ühendkuningriik, et ühendusse importimise suhtes kohaldatavate õigusaktide olemasolu tõttu ei ole vaja ühendusesisest kaubandust käsitlevaid õigusakte tõlgendada selliselt, nagu tuleks neid kohaldada ka ühendusse importimise suhtes, ning et selline tõlgendus on vastuolus nende õigusaktide põhimõtetega. Ühendkuningriik väidab veel seda, et kolmandatel riikidel on oma prioriteedid ning tervishoiu- ja ohutusnormid, mis sageli põhinevad tunnustatud rahvusvahelistel normidel.

34 Direktiividega 90/425 ja 89/662 antud volitusi tuleb samuti kasutada rahvatervise ja loomade tervise kaitset silmas pidades. Ühendkuningriik järeldab sellest viitest EÜ asutamislepingu artiklile 36 ja direktiivide 90/425 ja 89/662 sõnastusest, et kaalutlused, millele võib tugineda kaupade vaba liikumise tõkestamise õigustamiseks, on piiratud. Majanduslikest põhjustest ei piisa, et anda komisjonile luba tegutseda.

35 Ühendkuningriik väidab ka, et on toimunud võimu kuritarvitamine, sest komisjon kasutas direktiividega 90/425 ja 89/662 antud volitusi muudel eesmärkidel, kui kõnealustes direktiivides ette nähtud. Vaidlustatud otsuse viiendast põhjendusest ja komisjoni poolt selle otsuse vastuvõtmisel tehtud avaldustest ilmneb, et otsust tutvustati majandusliku

meetmena, mille eesmärk on olukorra stabiliseerimine, tarbijate rahustamine ja veiselihatööstuse kaitsmine.

- 36 Komisjon ütleb vastuseks, et kuigi BSEd juba esines, liigitati SEACi teates haigus ümber: seda ei käsitatud enam üksnes kariloomi mõjutava haigusena, vaid ka inimeste tervist ohustava haigusena. Uuest teabest tulenevalt muudeti riskihinnangut ja põhjendati komisjoni sekkumist vastavalt direktiividele 90/425 ja 89/662. Komisjon rõhutab veel, et mitte miski ei viita sellele, et Creutzfeldt-Jakobi haiguse uued juhtumid tulenesid kokkupuutest enne teatud veiseliharupsi keeldu; hoopis vastupidi – SEAC soovitas võtta lisameetmeid. Peale selle ei ole nakatunud sööt tingimata peamine ülekandumise viis. Kõigele lisaks võttis 1988. aasta söödakeelu jõustumine kaua aega, 1989. aasta teatud veiseliharupsi keeld oli ebatõhus ning veiste kontrolli süsteem oli ebapiisav, sest üle 11 000 BSE juhtumi puhul ei suudetud päritolukarja kindlaks teha.
- 37 Meetmete osas, mille võtmine oli komisjonile direktiivi 90/425 ja 89/622 alusel lubatud, täheldab komisjon kõigepealt, et ühist põllumajanduspoliitikat käsitlevates küsimustes on ühenduse seadusandjatel ulatuslik kaalutusõigus. Nõukogu võib olla ajendatud andma komisjonile ulatuslikke rakendusvolitusi, sest vaid komisjonil on võimalik korrapäraselt ja põhjalikult jälgida suundumusi põllumajandusturgudel ja vajaduse korral kiiresti tegutseda. Sellised volitused on põhjendatud seda enam, kui neid teostatakse vastavalt menetlusele, mis võimaldab nõukogul jätta endale sekkumisõigus. Samuti on direktiivi 90/425 artikli 10 lõige 4 ja direktiivi 89/662 artikli 9 lõige 4 koostatud väga üldsõnaliselt ning need annavad komisjonile õiguse tegutseda „kõikidel juhtudel” ja võtta „vajalikud meetmed”. Seni, kuni komisjon kehtestab keelu loomade ja toodete liikumisele väljaspool teatud ala ühenduses, s.t kui kehtestatakse isolatsioonimeede, on vaidlustatud otsus asjakohane.
- 38 Komisjon leiab samuti, et hageja püüab teha kunstlikult vahet rahvaterviselt ja siseturu nõuetekohasel toimimisel. Pikas plaanis olid võetud meetmed vajalikud selleks, et täita direktiivide 90/425 ja 89/662 eesmärgid, nimelt kaitsta inimeste ja loomade tervist siseturu nõuetekohase toimimise kontekstis.
- 39 Komisjon väidab ka, et direktiivi 90/425 artikli 10 lõike 4 ja direktiivi 89/662 artikli 9 lõike 4 hoolikal lugemisel ei ilmne ühtegi sätet, mis takistaks võtta kolmandate riikide suhtes vajalikke meetmeid. Pidades silmas olukorra pakilisust ja seda, et BSE oli probleemiks peamiselt Ühendkuningriigis, olnuks püüde kasutada kolmandatest riikidest pärit loomi ja tooteid käsitlevaid õigusakte ilmselgelt ebasobiv ja ebatõhus, sest see oleks tinginud vajaduse muuta ühendusse importimist või kolmandate liikmesriikidega läbirääkimisi käsitlevaid direktiive.
- 40 Lükates tagasi süüdistuse võimu kuritarvitamises, märgib komisjon, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise põhjused on selgelt ära toodud otsuse põhjendustes ning need on võetud meetmetega täielikult kooskõlas. Komisjon väidab, et viiendat põhjendust tuleb käsitada tervikuna ja mitte viidates ainult selle tarbijate muret väljendavale osale.
- 41 Nõukogu kinnitab, et direktiivid 90/425 ja 89/662 moodustavad osa sidusast ja põhjalikust õigusaktide kogumist, mis on loodud kooskõlas asutamislepingu artikliga 36 selleks, et asendada ühiste eeskirjadega kõikide liikmesriikide ühepoolne tegevus. Komisjonile antud rakendusvolituste osas tuleneb EÜ asutamislepingu mõttest, mille kontekstis artikleid 145 ja 155 peab käsitlema, ja ka praktika nõuetest see, et rakendamise mõistet tuleb tõlgendada laialt, eelkõige ühise põllumajanduspoliitika kontekstis ja seda enam pakilistel juhtudel. Sellistel asjaoludel nagu käesolevas asjas säilitab nõukogu igal juhul teatava

kontrolli alalise veterinaaromitee koosseisu tõttu ning samuti võib nõukogu sekkuda vastavalt nn komiteemenetlust käsitleva otsuse (nõukogu 13. juuli 1987. aasta otsus 87/373/EMÜ, millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlus, EÜT 1987, L 197, lk 33) III b menetlusele.

- 42 Nõukogu leiab, et antud juhul tugines komisjon oma otsuses parimatele olemasolevatele tehnilistele ja teaduslikele nõuannetele, konsulteerides kohustuslikus korras alalise veterinaaromiteega ja kasutades võimalust konsulteerida veterinaaria teaduskomiteega. Igal juhul ei oleks komisjon saanud SEACi avaldatud teavet eirata. Neid asjaolusid arvesse võttes ei teinud komisjon oma esialgses hinnangus ohu kohta loomade või inimeste tervisele mingeid ilmseid vigu.
- 43 Nõukogu hinnangul ei piira direktiivide 90/425 ja 89/662 kaitsemeetmeid käsitlevate sätete sõnastus komisjoni meetmevalikut, olukorra lahendamise meetodit ega võetud meetmete kestust. Nende direktiividega on isolatsioonimeetmed ette nähtud ja neid meetmeid on käsitletud otsustes, mis puudutavad suu- ja sõrataudi ning hobuste aafrika katku. BSE erineb nendest nakkushaigustest, kuid isolatsioonimeetmed olid sellegipoolest põhjendatud, võttes arvesse haiguse laia levikut suuremal osal Ühendkuningriigi territooriumist ning raskusi, mis tulenesid loomade ebapiisavast tuvastamisest, nende liikumise puudulikkusest kontrollist ja liiga vähesest aruandlusest enne 1988. aastat.
- 44 Seetõttu leiab nõukogu, et erakorraliste meetmete kohaldamine kolmandatesse riikidesse toimuva ühenduse ekspordi suhtes oli õige. Asutamislepingu artikkel 43 on kolmandate riikidega toimuva põllumajandustoodete kaubanduse puhul sobiv ja piisav õiguslik alus ning direktiivides 90/425 ja 89/662 ei sisaldu midagi, mis võiks viia järelduseni, et nõukogu on kaitsemeetmete klausli alusel sõnaselgelt piiranud komisjoni volitusi, välistades otsesõnu ekspordi kolmandatesse riikidesse. Lisaks on rahvatervist puudutavad nõuded jagamatud ja üldkehtivad ning kahtede standardite kohaldamine sõltuvalt sellest, kas toodete sihtkoht on ühendus või kolmandad riigid, oleks olnud põhjendamatu. Igal juhul oli kolmandatesse riikidesse eksportimise keelu laiendamine põhjendatud juba ainuüksi seetõttu, et vältida kõrvalekaldeid kaubanduses.
- 45 Nõukogu sõnul ei hõlma komisjoni volitused mitte ainult kõiki direktiivides 90/425 ja 89/662 määratletud tooteid, vaid ka lähtetooteid või nendest toodetest saadud tooteid, mida ei pruugi nimetatud direktiivides sõnaselgelt nimetatud olla.
- 46 Väite kohta, et leidis aset võimu kuritarvitamine seetõttu, et otsus võeti vastu tarbijate mure leevendamiseks, märgib komisjon, et selles tehakse vale eristus, ning tsiteerib seoses sellega kohtujurist La Pergola ettepaneku punkti 4 kohtuasjas C-27/95: *Woodspring vs. Bakers of Nailsea* (EKL 1997, lk I-1847), milles see ütleb: „Liha asjakohase hügieeni- ja tervisekontrollisüsteemi kehtestamine aitab olulisel määral kaasa ka sellele, et tagada turul usaldus toote kvaliteedi ja tervislikkuse vastu.”
- 47 Selleks, et otsustada, kas komisjon tegutses vaidlustatud otsust vastu võttes talle direktiividega 90/425 ja 89/662 antud volituste piires, on vaja määrata kindlaks, kas tingimused, mis reguleerivad kaitsemeetmete vastuvõtmist nimetatud direktiivide kohaselt, olid täidetud, kas komisjonil oli võimalik eksporti keelustada, kas keeld laienes kolmandatele riikidele, ning ka see, kas komisjon tegutses eesmärgiga saavutada mingi muu eesmärk peale selle, mis ette nähtud, ja kas ta kuritarvitas sellega oma võimu.

- 48 Direktiivi artikli 10 lõige 1 ja direktiivi 89/662 artikli 9 lõige 1 näevad ette, et kaitsemeetmete võtmine on lubatud, kui on tegemist zoonooside, haiguste puhangutega või muude põhjustega, mis ohustavad tõenäoliselt tõsiselt loomade või inimeste tervist.
- 49 Antud juhul on vaja kindlaks määrata, kas SEACi teated selle kohta, et BSE on „kõige tõenäolisem selgitus” Creutzfeldt-Jakobi haiguse uue teisendi puhangule, õigustasid kaitsemeetmete võtmist, arvestades, et BSEd oli juba mitu aastat esinenud, et nii Ühendkuningriik kui ka ühendus olid meetmeid võtnud ja et ohtu, mida haigus inimestele kujutas, oli juba arvesse võetud.
- 50 Direktiivide 90/425 ja 89/662 kohaselt on komisjoni volitus võtta kaitsemeetmeid põhjendatud tõsiasjaga, et zoonoos, haigus või muu põhjus võib tõenäoliselt kujutada endast tõsist ohtu.
- 51 Direktiivide 90/425 ja 89/662 eesmärk on võimaldada komisjonil sekkuda kiiresti, et vältida loomi mõjutava haiguse levikut või ohtu inimeste tervisele. Selle eesmärgiga oleks vastuolus, kui komisjon ei saaks kaalutlusel, et haigust on pikka aega esinenud, võtta vajalikke meetmeid, et reageerida uue teabe avaldamisele, mis muudab märkimisväärselt haiguse kohta juba olemasolevat teavet, eelkõige selle ülekandumise või tagajärgede osas.
- 52 Antud juhul oli SEACi teadetes sisalduv uus teave see, et BSE ja Creutzfeldt-Jakobi haiguse seos ei ole enam teoreetiline hüpotees ja tegemist on reaalse võimalusega. „Kõige tõenäolisema seletuse” kohaselt olid Creutzfeldt-Jakobi haigusjuhtumid seotud kokkupuudetega BSEga enne teatud veiseliharupsi keelu kehtestamist 1989. aastal.
- 53 Hoolimata sellest, et BSEd varem esines, muutis SEACi esitatud teave märkimisväärselt ettekujutust ohust, mida see haigus inimeste tervisele kujutab, ning seega andis see teave komisjonile õiguse võtta kaitsemeetmed vastavalt direktiividele 90/425 ja 89/662.
- 54 Mis puutub komisjoni volitustesse, siis on direktiivid 90/425 ja 89/662 väga üldsõnalised, sest lubavad komisjonil võtta „vajalikud meetmed” elusloomade, nendest loomadest saadud toodete, loomsete saaduste ja nendest toodetest saadud toodete suhtes, kehtestamata mingeid piiranguid nende meetmete ajalise või territoriaalse kohaldamisala kohta.
- 55 Direktiivide 90/425 ja 89/662 sätetest järeldeb, et kaubelda võib ainult nendes direktiivides sätestatud nõuetele vastavate loomade ja loomsete saadustega. Lähteliikmesriigi ametiasutused peavad enne ekspordilubade väljastamist kontrollima, kas need nõuded on täidetud (direktiivi 90/425 artiklid 3 ja 4 ning direktiivi 89/662 artiklid 3 ja 4).
- 56 Direktiivides 90/425 ja 89/662 on sätestatud, et kui partii sihtkohas või veo käigus tuvastatakse zoonoosi või haigusi või põhjusi, mis võivad tõenäoliselt ohustada inimeste või loomade tervist, võivad sihtliikmesriigi pädevad asutused lasta loomad või loomapartii paigutada karantiini lähimas karantiinilaudas või lasta nad tappa ja/või hävitada (direktiivi 90/425 artikli 8 lõike 1 punkti a esimene lõik), või et loomsete saaduste partii tuleb hävitada või seda kasutada muul ühenduse eeskirjadega sätestatud viisil (direktiivi 89/662 artikli 7 lõike 1 punkti a esimene lõik).
- 57 Need sätted on piisavad näitamaks, et zoonoosi või haiguse või muu põhjuse korral, mis võivad tõenäoliselt ohustada inimeste või loomade tervist, on loomade ja/või toodete liikumise peatamine ja isolatsioon teatud piirkonnas sobiv meede, sest see võib tuleneda eksporditava liikmesriigi või importiva liikmesriigi ametiasutuste vastuvõetud otsustest.

- 58 Mõistagi võib selleks, et selline isolatsioon oleks tõhus, mõnel juhul olla vajalik kehtestada täielik keeld loomade ja toodete liikumisele väljaspool asjaomase liikmesriigi piire, mõjutades sellega eksporti kolmandatesse riikidesse.
- 59 Seoses sellega tuleb märkida, et direktiivid 90/425 ja 89/662 ei takista sõnaselgelt komisjonil keelata eksporti kolmandatesse riikidesse. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 23 märgib, ei saa sellist piirangut tuletada ka sellest, et kõnealused direktiivid viitavad kontrollidele, mida „kohaldatakse ühendusesises kauplemises”, sest komisjoni volitused on seotud ainult vajadusega võtta meetmed tervise ja ühtse turu kaitse tagamiseks.
- 60 Viimasena tuleb meelde tuletada, et kuna komisjonil on ulatuslik kaalutusõigus, eelkõige tema võetavate meetmete iseloomu ja ulatuse osas, peab ühenduse kohus selliste meetmete läbivaatamisel piirduma uurimisega, kas kõnealuse kaalutusõiguse teostamise muudab kehtetuks ilmne viga või võimu kuritarvitamine või kas komisjon ei ületanud ilmselgelt oma kaalutusõiguse piire (otsus kohtuasjas 98/78: *Racke vs. Hauptzollamt Mainz*, EKL 1979, lk 69, punkt 5).
- 61 Antud juhul loodi uue teadusliku teabe avaldamisega tõenäoline seos Ühendkuningriigis kariloomi mõjutava haiguse ning inimesi mõjutava ja praegu ravimatu surmava haiguse vahel.
- 62 Võttes esiteks arvesse ebakindlust varem Ühendkuningriigi ja ühenduse võetud meetmete piisavuse ja tõhususe suhtes ja teiseks riske, mida peeti tõsiseks ohuks inimeste tervisele (vt eespool viidatud 12. juuli 1996. aasta määrust kohtuasjas C-180/96 R: *Ühendkuningriik vs. komisjon*, punkt 63), on ilmselge, et komisjon ei ületanud oma kaalutusõiguse piire, püüdes hoida haigust Ühendkuningriigi piires ja keelates selleks veiste, veiseliha ja neist saadud toodete ekspordi sellest piirkonnast teistesse liikmesriikidesse ja kolmandatesse riikidesse.
- 63 Olgugi et sedalaadi meede mõjutab kaupade vaba liikumist, ei ole see ilmingimata vastuolus ühenduse õigusega, sest see on võetud vastu kooskõlas direktiividega, mille eesmärk on tagada põllumajandustoodete vaba liikumine (vt selle kohta otsust kohtuasjas 37/83: *Rewe-Zentrale vs. Landwirtschaftskammer Rheinland*, EKL 1984, lk 1229, punkt 19), tingimusel, et sellega järgitakse ühenduse õiguse üldpõhimõtteid, eelkõige proportsionaalsuse põhimõtet, mida analüüsitakse viienda väite raames.
- 64 Võimu kuritarvitamise väite osas tuleb meelde tuletada, et võimu kuritarvitamisena määratletakse kohtupraktika kohaselt see, kui ühenduse institutsioon võtab meetme vastu eranditult või peamiselt teiste eesmärkide saavutamiseks kui need, millele toetuti, või asutamislepingus spetsiaalselt antud juhtumi lahendamiseks ette nähtud menetluse vältimiseks (vt eelkõige otsust kohtuasjas C-84/94: *Ühendkuningriik vs. nõukogu*, EKL 1996, lk I-5755, punkt 69).
- 65 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 21 märgib, ei oleks vaidlustatud otsuse eesmärgi kirjeldamise huvides õige eraldada kõnealuse otsuse kõigist põhjendustest fraasi, mis puudutab tarbijate muret.
- 66 Et otsuse eesmärk tuleb kindlaks määrata selle põhjenduste analüüsiga, peab analüüs hõlmama tervet teksti, mitte selle ühte osa eraldi. Antud juhul näitavad vaidlustatud otsuse põhjendused tervikuna võttes, et komisjoni ajendas ajutisi meetmeid vastu võtma mure BSE ülekandumise ohu pärast inimestele pärast seda, kui komisjon oli uurinud

Ühendkuningriigi võetud meetmeid ning konsulteerinud veterinaaria teaduskomitee ja alalise veterinaarkomiteega.

- 67 Lisaks ei toeta mitte ükski kohtule esitatud dokument väidet, nagu olnuks komisjoni ainuke või peamine eesmärk majanduslikku laadi, mitte tervise kaitsmine.
- 68 Järelikult tuleb esimesed kolm väidet, mille kohaselt ei ole järgitud tingimusi, mis reguleerivad komisjoni volituste teostamist, rikutakse kaupade vaba liikumise põhimõtet ja kuritarvitatakse võimu, tagasi lükata.

Neljas väide, mille kohaselt ei esitatud põhjusi

- 69 Ühendkuningriik leiab, et rikkudes EÜ asutamislepingu artiklit 190, ei ole vaidlustatud otsuses esitatud ekspordikeeldu õigustavaid põhjusi, ja eelkõige, et vaidlustatud otsuses ei ole selgitatud põhjusi, millele tuginedes leidis komisjon, et varem inimeste ja loomade tervise kaitsmiseks BSE vastu võetud meetmed on ebapiisavad või ebasobivad.
- 70 Kuigi on tõsi, nagu ka Euroopa Kohus on korduvalt sedastanud, et asutamislepingu artikliga 190 nõutavad põhjendused peavad hõlmama selgel ja ühemõttelisel viisil kaalutlusi, mida kõnealuse meetme vastu võtnud ühenduse ametiasutus järgis, et teavitada asjaomaseid isikuid meetme põhjustest ja võimaldada neil oma õigusi kaitsta ning Euroopa Kohtul oma teistmisõigust teostada, ei ole vaja esitada kõiki faktiliste ja juriidiliste aspektide üksikasju. Seda, kas otsuse põhjendused vastavad artikli 190 nõuetele, tuleb hinnata nii otsuse sõnastuse kui ka selle konteksti ja kõnealust küsimust reguleerivate õigusnormide raames. Veelgi enam, otsuse põhjenduste täpsuse aste peab olema proportsioonis materiaalsete võimaluste ja tehniliste tingimuste või tähtaegadega, milles see tuleb teha (vt eelkõige otsust kohtuasjas C-350/88: Delacre jt vs. komisjon, EKL 1990, lk I-395, punktid 15 ja 16).
- 71 Antud juhul ilmneb vaidlustatud otsuse – mis võeti teatavasti vastu erakorralise meetmena – teisest põhjendusest, et komisjon tõi selle otsuse ühe põhjusena välja asjaolu, et SEACi teadete tulemusel oli Ühendkuningriik võtnud täiendavad meetmed tarbijate kaitsmiseks BSE eest. See viide meetmete vastuvõtmisele kõige suuremate BSE-kogemustega liikmesriigi poolt on juba ise piisav põhjendus komisjoni poolt täiendavate meetmete vastuvõtmise otsuse tegemisele.
- 72 Vaidlustatud otsuse viienda põhjenduse sõnastus näitab aga veelgi selgemalt vajadust erakorraliste meetmete järele, sest seal on selgelt viidatud ohule, et BSE võib inimestele üle kanduda.
- 73 Ühendkuningriigist ekspordimise keelu põhjuste osas tuleb meeles pidada, et vaidlustatud otsus võeti vastu BSEst tingitud ohtude kontekstis ja et enam ei olnud vajadust märkida ära põhjusi, mis puudutasid otseselt Ühendkuningriiki. Lisaks tõendati ekspordikeelu põhjusi piisavalt teadmatusega riski suhtes, vajadusega võtta meede kiiresti ja ajutisena; selle keelu kohaldamisel kolmandatesse riikidesse ekspordimise suhtes toodi põhjusena ka kõrvalekallete vältimine kaubanduses (viies põhjendus).
- 74 Ei ole mingit kahtlust, et nimetatud põhjendus oli piisav selleks, et teavitada Ühendkuningriiki vastuvõetud meetmete põhjustest ja võimaldada Euroopa Kohtul teostada oma teistmisõigust nende meetmete seaduslikkuse suhtes.
- 75 Järelikult tuleb väide põhjenduste esitamata jätmise kohta tagasi lükata.

Viies väide proportsionaalsuse põhimõtte rikkumise kohta

- 76 Seoses viienda väitega, mille kohaselt on rikutud proportsionaalsuse põhimõtet, väidab Ühendkuningriik, et vaidlustatud otsus oli inimeste või loomade tervise kaitsmiseks ebasobiv, sest Ühendkuningriik oli juba võtnud piisavad meetmed, mis olid võetud ka ühenduse tasandil ning mille tõhusust tõestas BSE esinemise järsk langus Ühendkuningriigis.
- 77 Samuti ei olnud mingit vajadust keelata elusloomade ekspordi. Pärast otsuse 94/474 vastuvõtmist olid ainsad loomad, keda jätkuvalt võis eksportida, alla kuue kuu vanused kariloomad, kes olid sündinud emasloomadel, kelle puhul ei olnud teada BSE-kahtlust või kelle puhul see puudus, s.t loomad, kellele ei olnud mitte kunagi antud imetajatelt pärit lihajahu ja kes ei olnud kunagi kokku puutunud BSE nakkusallikatega.
- 78 Veterinaaria teaduskomitee oli juba järeldanud, et sperma ei kujuta endast BSE ülekandumise ohtu. Embrüote puhul oli juba olemas otsus, millega keelati eksportida embrüoid, mis on pärit enne 18. juulit 1988 sündinud lehmadel, ja embrüoid, mis on pärit lehmadel, kes on BSE-kahtlusega või BSEsse nakatunud lehmade järeltulijad.
- 79 Värske liha osas oli otsusega 95/287 muudetud otsuse 94/474 artikliga 4 juba niigi keelatud Ühendkuningriigil saata teistesse liikmesriikidesse muud värsket liha kui: i) liha, mis on saadud loomadelt, kes olid tapmise ajal alla kahe ja poole aastased; ii) liha, mis on saadud veistelt, kes on Ühendkuningriigis olemise ajal elanud ainult nendes põllumajandusettevõtetes, kus ei ole viimase kuue aasta jooksul tuvastatud ühtegi kinnitatud BSE-juhtu; või iii) konditustatud liha, mis on saadud veistelt, kes on tapmise ajal üle kahe ja poole aasta vanused ja elanud põllumajandusettevõttes, kus on eelmise kuue aasta jooksul tuvastatud üks või mitu BSE-juhtu, ja millest on eemaldatud kõik koed, sealhulgas nähtavad närvi- ja lümfikoed. Ei ole mingeid tõendeid, mis viitaksid sellele, et sellised meetmed olid ebasobivad ja et oli vaja võtta lisameetmeid. Samuti on sõltumatud uuringud näidanud, et lihaskoel, isegi kliiniliste haigustunnustega loomadelt saadul, ei ole tuvastatavat nakkuslikkust.
- 80 Ühendkuningriigis tapetud veistest saadud toodete osas, mis võivad sattuda inimeste või loomade toiduahelasse, või materjalide osas, mis on ette nähtud kasutamiseks kosmeetika- või farmaatsiatoodetes või ravivahendites, leiab Ühendkuningriik, et ekspordikeelul ei ole mitte mingit põhjendust siis, kui selliste toodete ja materjalide puhul on võimalik tõestada pärinemist karjadest, kus ei ole esinenud BSEd ja mis ei ole kokku puutunud BSE-tekitaajaga.
- 81 Kolmandatesse riikidesse eksportimise keelu osas leiab Ühendkuningriik, et liikmesriikidesse reimportimise oht puudub mitmel praktilisel põhjusel – nimelt seetõttu, et veiste, värsket veiseliha ja lihatoodete ühenduse liikmesriikidesse eksportimise loaga kolmandate riikide arv on piiratud, rangete eksporditingimuste tõttu, kontrollide tõttu, mis viiakse läbi eksporditoetusi puudutavate eeskirjade alusel, ja imporditollimaksude tõttu. Veiste sperma ja embrüote suhtes kehtestatud nõuete tõttu on igasuguste Ühendkuningriigist pärit toodete importimine liikmesriikidesse kolmanda riigi kaudu võimatu.
- 82 Ühendkuningriik leiab samuti, et vaidlustatud otsus on diskrimineeriv, sest sellega kehtestatakse ainult Ühendkuningriigist pärit veiseliha ekspordikeeld, ilma et kehtestataks mingeidki kaitsemeetmeid teiste liikmesriikide suhtes, kus on esinenud BSE juhtumeid ja kus lisaks sellele ei ole meetmed rupsi eemaldamiseks nii põhjalikud kui Ühendkuningriigis. Vaidlustatud otsus on diskrimineeriv ka seetõttu, et sellega on

võimalik tarbijate usaldust suurendada ainult teistes liikmesriikides ja mitte Ühendkuningriigis ning Ühendkuningriigi tarbijate usalduse hinnaga.

- 83 Viimasena väidab Ühendkuningriik, et keeld oli liigne ja et komisjon oleks võinud rakendada mitmeid teisi tegevuskavasid. Eelkõige oleks komisjon võinud kehtestada kogu ühendust hõlmava üldise keelu kasutada selliseid veistelt pärit kudesid, mis sisaldavad kõige tõenäolisemalt BSE haigustekitajat, samuti oleks komisjon võinud kohaldada ühenduse tasandi keeldu (mis oli juba Ühendkuningriigi poolt kehtestatud) Ühendkuningriigist pärit ja enam kui 30 kuu vanustelt veistelt pärit liha müügiks inimtoiduna, või täiendada viimast võimalust rangemate tingimuste kehtestamisega nooremalt loomadelt pärit veiseliha teistesse liikmesriikidesse ekspordimise suhtes.
- 84 Komisjon kirjeldab oma otsust isolatsioonimeetmena, mille eesmärk on kõnealune haigus likvideerida, ja mida kasutatakse koos turumeetmete ja teiste tugimeetmetega. Komisjon leiab, et isolatsioon on üldtunnustatud seaduslik reaktsioon sellisele probleemile nagu käesolevas asjas käsitletav, et vältida haiguse levikut. Ühendkuningriik määratleti asjakohase isolatsioonipiirkonnana seepärast, et mitmetel põhjustel ei piisanud kohalike isolatsioonitsoonide loomisest ja 99,7% kõigist kinnitatud BSE juhtumitest oli tuvastatud Ühendkuningriigis. Komisjon väidab samuti, et konkreetseid haigusi puudutavad direktiivid näevad ette, et isolatsioonipiirkonnad kehtestatakse looduslikke tõkkeid ja halduskontrolle arvesse võttes.
- 85 Komisjoni seisukoht on, et vaidlustatud otsus on elusloomade osas põhjendatud seoses olemasolevate kahtluste olulisuse uue hindamisega, eelkõige seoses BSE-tekitaja esinemisega noortel loomadel, ebakindlusega loomade liikumise jälgimisel ja ohustatud loomade tuvastamisel, kindluse puudumisega vanuse osas, millal loom tappa, ning vertikaalse või horisontaalse ülekande ohuga.
- 86 Sperma puhul kaotati keeld pärast veterinaaria teaduskomitee arvamuse saamist. See ei muuda aga kehtetuks vaidlustatud otsust, mille vastuvõtmist erakorralise meetmena õigustas vertikaalse ülekandumise oht, asjaolu, et uuringud, millega sooviti teha kindlaks ülekandumise avaldumine embrüote siirdamisel lehmadele BSEsse nakatunud pullide spermaga seemendamise korral, olid veel pooleli, ning puudus veterinaaria teaduskomitee uus arvamus antud küsimuses.
- 87 Sarnane mõttekäik kehtib ka embrüote puhul, nagu ka veterinaaria teaduskomitee tähelepanek, et embrüote siirdamisel on saadud tõendeid skreipi ülekandumise kohta.
- 88 Komisjon viitab olemasolevatele kahtlustele liha osas, eelkõige seoses Ühendkuningriigis loomade tuvastamise ja liikumise jälgimise süsteemi toimimisega, samuti teatud veiseliharupsi eemaldamise tagamiseks võetud kontrollimeetmete tõhusa rakendamisega. Komisjon osutab ka sellele, et igasugune liha sisaldab vähesel määral lümfikudesid ja et üks veterinaaria teaduskomitee liige ei välistanud lihaskudedest tulenevat ohtu.
- 89 Samalaadsed kaalutlused kehtivad kõnealustelt loomadelt saadud toodete, näiteks sulatatud rasva ja želatiini puhul. Imetajatelt pärit liha- ja kondijahu peetakse BSE epideemia peamiseks põhjustajaks.
- 90 Komisjon leiab ka, et vaidlustatud otsus oli põhjendatud selles osas, milles see puudutab ekspordi kolmandatesse riikidesse. Selline ekspord ei hõlma rohkem kui 5% Ühendkuningriigi veiselihatoodangust; seega oli selle keelu laiendamine nendele riikidele suhteliselt väike hind, mida tuli maksta selle eest, et tagada isolatsioonimeetmete täielik tõhusus. Oli oht, et loomad, nendelt pärit liha või tooted, võimalik, et teisel kujul ja teatud

juhul teistsuguse päritoluga, reimporditakse. Lisaks valitses tõeline pettuseoht, arvestades olemasolevaid andmeid rikkumiste kohta eksporditoetuste puhul. Komisjoni sõnul oleks see vastuvõetud meetmete tõhusust kahjustanud, kui need ei oleks hõlmanud ekspordi kolmandatesse riikidesse; selles tähenduses on kolmandatesse riikidesse eksportimise keeld vaidlustatud otsuse lahutamatu ja vajalik osa ning seetõttu kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. Samuti on kaheldav, kas kolmandatesse riikidesse eksportimise suhtes meetmete võtmatajätmine oleks olnud kooskõlas nõukogule ja komisjonile asutamislepinguga pandud kohustustega, eelkõige kohustusega võtta arvesse ühenduse põllumajandustoodete kohta maailmaturul, ning ühenduse kahe- ja mitmepoolsete rahvusvaheliste kohustustega.

- 91 Järgmisena lükkab komisjon tagasi väite, nagu oleks otsus diskrimineeriv. Komisjon osutab sellele, et 99,7% BSE juhtudest tuvastati Ühendkuningriigis ning teised liikmesriigid, kus juhtumeid on registreeritud, on võtnud vastu otsuse kogu karja tapmise kohta.
- 92 Komisjon on seisukohal, et mingeid alternatiivseid meetmeid ei oleks olnud võimalik võtta. Kogu ühendust hõlmav teatud veiseliharupsi keeld ei oleks aidanud kaasa BSE likvideerimisele; sellest oleks olnud väga vähe kasu, arvestades BSE väga väikest esinemissagedust teistes liikmesriikides. Lisaks oleks sellise meetme tõhusaks rakendamiseks olnud vaja väga palju aega ning see ei olnud olukorra pakilisust arvestades sobiv. Teatavat liiki veiseliha tõhusam kontrollimine ja sertifitseerimine oluks ebapiisav, arvestades olukorra pakilisust ja kahtlusi Ühendkuningriigis kohaldatavate kontrollisüsteemide tõhususes.
- 93 Lõpetuseks täheldab komisjon, et vaidlustatud otsuse proportsionaalsuse hindamiseks tuleb seda vaadelda, võttes arvesse vastuvõetud meetmete paketti, mille maksumus oli umbes 2,5 miljardit eküüd (sh sekkumiskünniste kohandamine, erakorralised toetusmeetmed Ühendkuningriigis ja teistes liikmesriikides, vasikate töötlemise lisatasud, veise- ja vasikalihatootjate sissetulekutoetus, erimeetmed eksportijate suhtes, eraladustusabi vasikaliha puhul, eksporditoetused, kvaliteetse veise- ja vasikaliha tootmise edendamine ja selle turustamine, teadusuuringud).
- 94 Oma vastuses väidab Ühendkuningriik, et isolatsioonimeetmest, mis sobib äärmiselt nakkusohtliku, õhu kaudu leviva, lühikese peiteajaga haiguse, näiteks suu- ja sõrataudi puhul, ei ole kasu, kui püütakse kontrolli alla saada haigust, mis ei ole nakkushaigus ja mille põhjuseks on pika peiteajaga, sööda kaudu leviv nakkus. Lisaks ei ole isolatsioon BSE likvideerimisel tõhusam kui Ühendkuningriigi pakutud alternatiivsed lahendused.
- 95 Oma vastuväites rõhutab komisjon, et vaidlustatud otsus oli pelgalt esimene samm üldises strateegias. Tegemist oli ajutise (viies põhjendus) ja erakorralise (pealkiri) meetmega, mille puhul kehtis uuesti läbivaatamise nõue (kuues ja seitsmes põhjendus, artiklid 1 ja 3) ning millele pidid järgnema täiendavad meetmed, mille eesmärk on haigus kontrolli alla saada ja see likvideerida (artikkel 4).
- 96 Tuleb meenutada, et ühenduse õiguse üldiste põhimõtete hulka kuuluv proportsionaalsuse põhimõte nõuab, et ühenduse institutsioonide tegevus ei ületaks piire, mis asjaomaste õigusnormidega seatud legitiimsete eesmärkide saavutamiseks on sobivad ja vajalikud, ning juhul, kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat meetet, ning tekitatud piirangud peavad olema vastavuses seatud eesmärkidega (otsus kohtuasjas C-331/88: Fedesa jt, EKL 1990, lk I-4023, punkt 13, ja

otsus liidetud kohtuasjades C-133/93, C-300/93 ja C-362/93: Crispoltoni, EKL 1994, lk I-4863, punkt 41).

- 97 Eespool mainitud nõuete kohtuliku kontrolli puhul tuleb tõdeda, et ühenduse seadusandjal on ühenduse põllumajanduspoliitika valdkonnas kaalutusõigus, mis on vastavuses talle asutamislepingu artiklitega 40–43 antud poliitiliste ülesannetega. Järelikult võib selles valdkonnas rakendatud meetet pidada ebaseaduslikuks ainult siis, kui see on pädeva institutsiooni taotletava eesmärgi saavutamiseks ilmselgelt sobimatu (eespool viidatud kohtuotsus Fedesa jt, punkt 14, ja eespool viidatud kohtuotsus Crispoltoni, punkt 42).
- 98 Vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal valitses suur ebakindlus selles, millist ohtu kujutavad endast elusloomad, veiseliha ja nendest saadud tooted.
- 99 Kui valitseb ebakindlus selles, kas ja mil määral inimeste tervis ohus on, võivad institutsioonid võtta kaitsemeetmeid ilma, et ootaksid ära aja, mil nende ohtude reaalsus ja tõsidus saab täielikult ilmseks.
- 100 Seda lähenemisviisi toetab EÜ asutamislepingu artikli 130r lõige 1, mille kohaselt aitab ühenduse keskkonnapolitiitika kaasa muu hulgas inimese tervise kaitsmise eesmärgi taotlemisele. Artikli 130r lõige 2 näeb ette, et selle poliitika eesmärk on kaitstuse kõrge tase, ning see rajaneb eelkõige põhimõtetel, mille järgi tuleb võtta ennetusmeetmeid, ja et ühenduse poliitika määratlemisse ja rakendamisse peab integreerima keskkonnakaitse nõuded.
- 101 Vaidlustatud otsus võeti vastu erakorralise meetmena, millega keelati ajutiselt eksport (viies põhjendus). Lisaks kinnitab komisjon otsuse preambulis vajadust põhjalikult ja teaduslikult uurida uue teabe olulisust ja võetavaid meetmeid, ning sellest tulenevalt vajadust vaadata vaidlustatud otsus pärast olukorra üldist analüüsimist uuesti läbi (seitsmes põhjendus).
- 102 Elusloomade osas ja otsusega 94/474 juba kehtestatud ekspordikeeldu arvesse võttes puudutab vaidlustatud otsusest tulenev ekspordikeeld ainult alla kuue kuu vanuseid kariloomi, kes on sündinud lehmadel, kelle puhul ei olnud teada BSE-kahtlust või kelle puhul see puudus. Samas on teadusuuringute tulemuste määramatus selles, kuidas BSE üle kandub, eelkõige selle edasikandumises ema kaudu, ning loomade märgistamise ja liikumise kontrolli süsteemi puudumine tähendanud seda, et ei saa olla kindlust selles, et vasika ema on täielikult BSE-vaba või isegi et vasikas ise on täielikult sellest haigusest puutumata.
- 103 Sellest tulenevalt ei saa elusveiste ekspordi keeldu käsitada ilmselgelt ebasobiva meetmena.
- 104 Veiseliha osas piisab sellest, kui meenutada, et haiguse pika peiteaja tõttu tuli kuue kuu vanuseid või vanemaid loomi käsitada võimalike BSEsse nakatunud loomadena isegi siis, kui neil ei ilmnunud mingeid haiguse tunnuseid. Ühendkuningriigis olid kehtestatud erimeetmed loomade tapmise ja liha tükeldamise suhtes. Alates 1995. aasta maist tehti Ühendkuningriigi ettevõtetesse aga etteteatamata visiite, et kontrollida nende meetmete järgimist (Bovine Spongiform Encephalopathy in Great Britain, A Progress Report (veiste spongioosne entsefalopaatia Suurbritannias, arenguaruanne), november 1995, punkt 16); kõnealuste kontrollide käigus ilmnnes, et märkimisväärne osa tapamajadest ei suutnud õigusakte järgida.

- 105 Samuti ilmneb veterinaaria teaduskomitee 11. juuli 1994. aasta aruandest, et liha sisaldab pidevalt mõningal määral närvi- ja lümfikudesid. Samuti ei olnud nimetatud komitee ühe liikme avalduse kohaselt, mis lisati veterinaaria teaduskomitee 22. märtsi 1996. aasta arvamusele, võimalik olemasolevate teaduslike andmete põhjal välistada BSE nakkuse ülekandumise ohtu lihaskoe kaudu (vt käesoleva otsuse punkti 13).
- 106 Järelikult ei saa ka veiseliha ekspordi keeldu käsitada ilmselgelt ebasobiva meetmena.
- 107 Sperma ja embrüote osas piisab, kui meenutada, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal ei olnud vertikaalse ülekande oht lõplikult välistatud.
- 108 Teiste toodete, näiteks sulatatud rasva ja želatiini osas tuleb märkida, et komisjon näitas nende toodete ekspordi keelamisega kuni olukorra üldise analüüsi lõpetamiseni üles sobilikku ettevaatlikkust.
- 109 Kolmandatesse riikidesse eksportimise keeld oli asjakohane, sest kõikide BSEsse nakatunud loomade ja BSEd kandvate toodete hoidmisega Ühendkuningriigi territooriumil tagati meetme tõhusus. Piirates nende kolmandate riikide arvu, kust import on lubatud, ja kehtestades impordikontrollid, ei oleks olnud võimalik täielikult välistada liha reimporti mõnel teisel kujul või hoida ära kaubandushäireid.
- 110 Ühendkuningriik on pakkunud välja võimalikke alternatiivseid meetmeid. Pidades aga silmas ohu tõsidust ja olukorra pakilisust, ei reageerinud komisjon ilmselgelt ebasobival moel, kui kehtestas ajutiselt ja kuni põhjalikuma teadusliku teabe saamiseni üldise keelu veiste, veiseliha ja nendest saadud toodete ekspordile.
- 111 Sellest tulenevalt on väide proportsionaalsuse põhimõtte rikkumise kohta alusetu.
Kuues väide asutamislepingu artikli 6 ja artikli 40 lõike 3 rikkumise kohta
- 112 Ühendkuningriigi väitel rikkus komisjon asutamislepingu artiklit 6 ja artikli 40 lõiget 3, sest tegi vahet Ühendkuningriigi tootjate ja teiste liikmesriikide tootjate vahel, samuti Ühendkuningriigi tarbijate ja teiste liikmesriikide tarbijate vahel, hoolimata sellest, et selliseks kohtlemise erinevuseks ei olnud mingit objektiivset põhjust.
- 113 Komisjon väidab, et võetud meetmetel ei ole mingit seost rahvusega, sest need põhinevad geograafilisel asukohal. Veelgi enam, komisjon väidab ka, et vaidlustatud otsus on mõjutanud üksikisikuid ja ettevõtjaid, kes on pärit teistest liikmesriikides või tegutsevad teistes liikmesriikides. Igal juhul on olukorda arvesse võttes selge, et isegi kui kohtlemises oleks olnud mingi erinevus, oleksid asjaolud seda objektiivselt põhjendanud.
- 114 Kohtupraktika kohaselt tähendab asutamislepingu artikli 40 lõike 3 teises lõigus kehtestatud ühenduse tootjate või tarbijate mittediskrimineerimise põhimõtte seda, et võrreldavate olukordade puhul ei ole kohtlemine erinev ja et eri olukordades kohaldatakse erinevat kohtlemist vaid siis, kui see on objektiivselt põhjendatud (vt eelkõige otsust kohtuasjas 203/86: Hispaania vs. nõukogu, EKL 1988, lk 4563, punkt 25).
- 115 Antud juhul ei ole kordagi eitatud seda, et peaaegu kõik BSE juhtumid Euroopas tuvastati Ühendkuningriigis.
- 116 Seda arvesse võttes tuleb Ühendkuningriigi olukorda käsitada BSE esinemissagedust objektiivselt arvesse võttes selliselt, et see ei ole võrreldav teiste liikmesriikide olukorraga. Sellest tulenevalt ei ole komisjon, võttes vastu otsuse, millega loomi ja nendest saadud tooteid hoitakse Ühendkuningriigis isolatsioonis, rikkunud asutamislepingu artikli 40 lõike 3 teist lõiku.

- 117 Sellest tulenevalt on väide mittediskrimineerimise põhimõtte rikkumise kohta alusetu.
Seitsmes väide asutamislepingu artikli 39 lõike 1 rikkumise kohta
- 118 Ühendkuningriik on seisukohal, et vaidlustatud otsust ei õigusta mitte ükski artikli 39 lõikes 1 kehtestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärk. Suutmata kaugeltki suurendada põllumajanduslikku tootlikkust ja tagada põllumajandusega tegelevale rahvastikuosale rahuldavat elatustaset, on otsus tekitanud kahju veiseliha valdkonnas ja sellega seotud sektorites tegutsevatele ettevõtjatele Ühendkuningriigis, häirinud ühenduse turu tasakaalu ja et kõnealuseid tooteid ei ole võimalik tarnida teistele liikmesriikidele, on see takistanud kauba jõudmist tarbijateni mõistlike hindadega.
- 119 Komisjon osutab sellele, loomade ja inimeste tervise kaitse on ühise põllumajanduspoliitika lahutamatu osa ja et rahvatervis on esmajärgulise tähtsusega. Tegelikult ei ole mitte ükski asutamislepingu artikli 39 lõikes 1 osutatud eesmärkidest saavutatav ilma tarbijate usalduse vajaliku taseme ja piisava rahvatervise kontrollita.
- 120 Seoses sellega tuleb meenutada, et EÜ asutamislepingu artikli 129 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt peavad tervisekaitsenõuded moodustama osa ühenduse muust poliitikast ja et Euroopa Kohus on korduvalt sedastanud, et ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide järgimisel ei saa jätta tähelepanuta üldisi huvisid, nagu tarbijate kaitse või inimeste ja loomade tervise ja elu kaitse, millega ühenduse institutsioonid peavad oma pädevuse teostamisel arvestama (otsus kohtuasjas 68/86: Ühendkuningriik vs. nõukogu, EKL 1988, lk 855, punkt 12).
- 121 Pealegi aitab tervise kaitsmine kaasa asutamislepingu artikli 39 lõikes 1 kehtestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamisele, eelkõige siis, kui põllumajanduslik tootmine sõltub otseselt selliste tarbijate nõudlusest, kes on järjest rohkem mures oma tervise kaitsmise pärast.
- 122 Sellest järeldub, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega ei ole komisjon rikkunud asutamislepingu artikli 39 lõiget 1.
Kaheksas väide, milles osutatakse sellele, et vaidlustatud otsuse artikli 1 kolmas taane on puudulik, eelkõige seetõttu, et sellega ei austata õiguskindluse põhimõtet
- 123 Ühendkuningriigi hinnangul ei austata vaidlustatud otsusega õiguskindluse põhimõtet, sest keelu kohaldamisala ei ole piisava selgusega määratletud. Otsuse artikli 1 kolmanda taande (millega keelatakse eksportida „Ühendkuningriigis tapetud veistest saadud tooteid, mis võivad sattuda inimeste või loomade toiduahelasse, ja materjale, mis on ette nähtud kasutamiseks kosmeetika- või farmaatsiatoodetes või ravivahendites”) kohaldamisala piire ei ole võimalik kindlaks teha muul viisil, kui viidates direktiividega 90/425 ja 89/662 hõlmatud toodetele. Mõlema nimetatud direktiivi artiklis 1 viidatakse A ja B lisale, mida muudeti pärast nende vastuvõtmist direktiiviga 92/118. Lisaks hõlmavad direktiivi 90/425 artikli 10 lõige 4 ja direktiivi 89/662 artikli 9 lõige 4 ka „kui olukord seda nõuab”, kõnealustest loomadest „saadud tooteid” ja „lähtetooteid või nendest toodetest saadud tooteid”. Nende kahe direktiivi kohaldamisala tuleb täiendavalt määratleda seoses asutamislepingu artikliga 43, mis tähendab seda, et arvesse võetavad põllumajandustooted on piiratud asutamislepingu II lisas esitatud loeteluga.
- 124 Selguse puudumine vaidlustatud otsuse artikli 1 kolmanda taande kohaldamisalas muudab selle otsuse seaduslikkuse analüüsi Euroopa Kohtu jaoks sisuliselt võimatuks, sest kui on

täitmata kohustus esitada piisavad põhjendused, ei ole võimalik luua seost kolmandas taandes ja preambulis esitatud kaalutluste vahel.

- 125 Viimasena märgib Ühendkuningriik, et komisjonil puudus pädevus kehtestada ekspordikeeld teatud toodete suhtes, mis ei ole hõlmatud asutamislepingu II lisaga ja mis sellest tulenevalt jäävad direktiivide 90/425 ja 89/662 kohaldamisalast välja, näiteks želatiini, aminohapete ja kaltsiumvesinikfosfaadi, peptoonidest saadud peptiidide, glütserooli, stearhappe ja nende soolade suhtes.
- 126 Komisjon leiab, et võttes arvesse olukorra pakilisust ja vajadust tagada olukorra tõhus ja põhjalik kontrollimine, järgib vaidlustatud otsuse artikli 1 kolmas taane õiguskindluse põhimõtet. Pidades silmas ohtu, mida BSE inimeste tervisele kujutab, ja BSE-tekitaja olemust, samuti vaidlustatud otsuse eesmärgi, hõlmab see ilmselgelt selliseid tooteid nagu sulatatud rasv ja želatiin, mille puhul on tegemist kariloomadest saadud toodetega. Lisaks on vaidlustatud otsus õigesti põhjendatud, sest see on suunatud BSE-tekitaja vastu võitlemisele ja seega kõigile toodetele, mille puhul on olemas BSE-tekitaja sisaldamise oht, s.t kõigi saadud toodete suhtes. Samuti viitavad direktiivid 90/425 ja 89/662 sõnaselgelt kõigile vaidlustatud otsusega hõlmatud toodetele.
- 127 Kui käsitletakse „Ühendkuningriigis tapetud veistest saadud tooteid, mis võivad sattuda inimeste või loomade toiduahelasse, ja materjale, mis on ette nähtud kasutamiseks kosmeetika- või farmaatsiatoodetes või ravivahendites”, ei näi vaidlustatud otsuse artikli 1 kolmanda taande kohaldamisala olevat ebaselge.
- 128 Mis puudutab põhjuste esitamise kohustuse täitmist, on, nagu ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 38 osutab, vaja võtta arvesse seda, et Ühendkuningriigil, mille suhtes vaidlustatud otsus on suunatud, on üksikasjalikku teavet olukorra kohta ning seetõttu ei saanud Ühendkuningriik olla teadmatu sellest, milliseid tooteid otsus hõlmas.
- 129 Kõigele lisaks on direktiividega 90/425 ja 89/662 ette nähtud, et komisjoni vastuvõetud kaitsemeetmed võivad hõlmata „loomseid saaduseid”, „nendest toodetest saadud tooteid” ja kõnealustest loomadest „saadud tooteid”. Sellest tulenevalt ei ole komisjon „veistest saadud toodetele” viitava vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega neid direktiive rikkunud.
- 130 Sellest tulenevalt tuleb väide, et vaidlustatud otsuse artikli 1 kolmas taane on puudulik, tagasi lükata.

Üheksas väide, milles viidatakse direktiivide 90/425 ja 89/662 ebaseaduslikkusele

- 131 Mis puudutab seda, kas ja mil määral Euroopa Kohus otsustab, et direktiivid 90/425 või 89/662 kehtivad või peaksid kehtima asutamislepingu II lisaga hõlmamata toodete suhtes, väidab Ühendkuningriik, et EÜ asutamislepingu artikkel 43 ei andnud nõukogule õigust neid direktiive selles ulatuses vastu võtta. Seega ei ole need sel määral kohaldatavad ega anna seaduslikku alust vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks.
- 132 Komisjon ja nõukogu väidavad, et asutamislepingu artikkel 43 on direktiivide 90/425 ja 89/662 korrektne õiguslik alus, sest nende direktiivide eesmärk oli saavutada artiklis 39 sätestatud eesmärgid ning saadud tooted, millele need viitavad, kuuluvad vähemalt II lisas sisalduva kõikehõlmava sätte „mujal nimetamata loomsed tooted” alla. Igal juhul ei mõjuta nende kehtivust tõsiasi, et need hõlmavad juhtumisi ka teisi tooteid, mis ei ole II lisaga hõlmatud.
- 133 Kohtupraktika kohaselt on asutamislepingu artikkel 43 sobiv õiguslik alus kõigile õigusaktidele, mis puudutavad asutamislepingu II lisas loetletud põllumajandustoodete

tootmist ja turustamist ja mis aitavad kaasa ühe või mitme asutamislepingu artiklis 39 sätestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärgi saavutamisele (vt eespool viidatud kohtuotsust 68/86: Ühendkuningriik vs. nõukogu, punkt 14, otsust kohtuasjas 131/86: Ühendkuningriik vs. nõukogu, EKL 1988, lk 905, punkt 19, otsust kohtuasjas C-131/87: komisjon vs. nõukogu, EKL 1989, lk 3743, punkt 28, ja eespool viidatud kohtuotsust Fedesa jt, punkt 23).

- 134 Euroopa Kohus on samuti sedastanud, et kui direktiiv on oluline põllumajanduse tootlikkuse suurendamise vahend (asutamislepingu artikli 39 lõike 1 punktis a sätestatud eesmärk), tuleb see vastu võtta asutamislepingu artikli 43 alusel isegi siis, kui lisaks selle kohaldamisele eelkõige II lisa kohaldamisalasse kuuluvate toodete suhtes kohaldatakse seda ka teiste, selle lisaga hõlmamata toodete suhtes (otsus kohtuasjas C-11/88: komisjon vs. nõukogu, EKL 1989, lk 3799, punkt 15, koondväljaanne).
- 135 Võttes arvesse seda olulist rolli, mida loomade, loomsete toodete ja loomsete saaduste vaba liikumine asutamislepingu artikli 39 lõikes 1 sätestatud eesmärkide saavutamisel endast kujutab, tuleb asutamislepingu artiklit 43 käsitada direktiivide 90/425 ja 89/662 vastuvõtmisel sobiva õigusliku alusena isegi siis, kui need direktiivid lubavad komisjonil võtta vastu kaitsemeetmeid, mis puudutavad asutamislepingu II lisaga hõlmamata „loomseid saaduseid”, „nendest toodetest saadud tooteid” ja loomadest „saadud tooteid”.
- 136 Sellest tulenevalt tuleb väide, et direktiivid 90/425 ja 89/662 on ebaseaduslikud, tagasi lükata.
- 137 Ülaltoodut arvesse võttes tuleb hagi jätta täielikult rahuldamata.

Kohtukulud

- 138 Kodukorra artikli 69 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Et Ühendkuningriik on kohtuvaidluse kaotanud ja komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud, tuleb kohtukulud välja mõista Ühendkuningriigilt. Kodukorra artikli 69 lõike 4 alusel peavad menetlusse astuvad liikmesriigid ja institutsioonid oma kohtukulud ise kandma. Seega peab nõukogu oma kohtukulud ise kandma.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS

otsustab:

- 1. Tunnistada Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi hagi vastuvõetamatuks selles osas, millega taotletakse komisjoni 10. aprilli, 13. aprilli ja 8. mai 1996. aasta seisukohavõtude tühistamist.**
- 2. Jätta rahuldamata Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi hagi selles osas, millega taotletakse komisjoni 27. märtsi 1996. aasta otsuse 96/239/EÜ (erakorraliste kaitsemeetmete kohta veiste spongioosse entsefalopaatia suhtes) tühistamist.**
- 3. Mõista kohtukulud välja Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigilt.**
- 4. Jätta Euroopa Liidu nõukogu kohtukulud tema enda kanda.**

Wathelet	Schintgen	Mancini	Moitinho de Almeida
Murray		Edward	Puissochet
	Hirsch	Jann	Sevón

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 5. mail 1998 Luxembourgis.

Kohtusekretär
R. Grass

President
G. C. Rodríguez Iglesias